

Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского
Серия «Юридические науки». Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 1). С. 194-202.

УДК 347.962.6

ДО ПИТАННЯ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Овчаренко О. М.

*Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»
м. Харків, Україна*

В статті розглянуто питання юридичної відповідальності суддів Конституційного Суду України. Автором проаналізовано стан законодавчого регулювання вказаної сфери суспільних відносин, визначено фактичні підстави, за умови встановлення яких може бути застосовано такий захід відповідальності, як звільнення. Увагу також приділено визначенню процедури притягнення судді до відповідальності, а також правових засад виокремлення кола осіб, що мають повноваження приймати в ній участь.

Ключові слова: юридична відповідальність суддів, конституційно-правова відповідальність, звільнення судді з посади, порушення присяги суддею, порушення вимоги щодо несумісності.

У більшості розвинених західних країн, де діють органи конституційної юрисдикції, посада судді такого суду вважається вершиною професійної кар'єри юриста. Суддями конституційних судів, як правило, стають найбільш досвідчені фахівці з бездоганною репутацією та визначними досягненнями перед суспільством. Для дотримання цього стандарту законодавець передбачає більш жорсткі вимоги до віку та освітньо-кваліфікаційних характеристик суддів органів конституційної юрисдикції. В західних демократіях добропорядність суддів та їх служіння громадянському суспільству є усталеною політичною традицією. Саме тому не розробляються спеціальні процедури притягнення таких суддів до юридичної відповідальності, а прецеденти звільнення їх з посад є поодинокими.

Проблематика юридичної відповідальності суддів є достатньо дослідженою як в російській (М. І. Клеандров [1], А. І. Тіганов [2]), так і в українській (Л. Є. Виноградова [3], С. В. Подкопаєв [4]) науковій юридичній літературі. Однак у вказаних роботах приділяється недостатньо уваги суддям конституційної юрисдикції. Отже, метою нашого дослідження є вивчення підстав та процедури притягнення до юридичної відповідальності суддів Конституційного Суду України (далі – КСУ або Суд).

Відповідно до ст. 149 Конституції України [5] на суддів КСУ поширюються гарантії незалежності та недоторканності, підстави щодо звільнення з посади, передбачені ст. 126, та вимоги щодо несумісності, визначені в ч. 2 ст. 127 Основного Закону. У свою чергу, із вказаних конституційних положень ясно слідує, що притягнення судді КСУ до кримінальної відповідальності відбувається у порядку, визначеному законом і Конституцією України для усіх суддів. Основною конституційною гарантією суддівської недоторканності є надання Верховною Радою України згоди на затримання чи арешт судді до винесення обвинувального виро-

ку суду (ч. 3 ст. 126 КУ). Процедурні аспекти притягнення судді до кримінальної відповідальності визначені Кримінальним процесуальним кодексом України. За загально визнаним у світовій практиці правилом, статус судді конституційної юрисдикції не звільняє від відповідальності за вчинення кримінального правопорушення.

Стосовно дисциплінарної відповідальності, то аналіз положень чинного законодавства засвідчує, що до суддів КСУ не застосовуються дисциплінарні санкції у порядку, передбаченому для суддів загальної юрисдикції. Так, ст. 85 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [6] передбачено, що дисциплінарне провадження щодо суддів здійснюють: (1) Вища кваліфікаційна комісія суддів України – щодо суддів місцевих та апеляційних судів, (2) Вища рада юстиції – щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України. В інших нормативних актах, які регламентують процедуру дисциплінарного провадження стосовно суддів (Закон України «Про Вищу раду юстиції» [7], регламенти ВККС України та ВРЮ), також немає посилань на суддів КСУ.

Закон України «Про Конституційний Суд України» [8] встановлює гарантії процесуальної незалежності при здійсненні повноважень судьями цього Суду. Так, згідно із ч. 3 ст. 28 судді КСУ не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у цьому Суді та в його колегіях, за винятком відповідальності за образу чи наклеп при розгляді справ, прийнятті рішень та дачі висновків КСУ.

В цілому таке правове регулювання відповідає принципу суддівської недоторканості як елементу системи стримувань і противаг, а також важливої гарантії реалізації принципу верховенства права. Слід зазначити, що суддівська недоторканість знаходить прояв у цілій низці захисних механізмів, що втілюються в певній системі суддівських імунітетів, основними елементами яких є такі:

- індемнітет як невідповідальність судді за висловлену ним при здійсненні правосуддя думку або прийняте рішення, за умови, що вироком суду, який набрав законної сили, не буде встановлена винуватість судді у злочинному зловживанні;
- матеріально-правовий імунітет як такий, що визначає межі цивільно-правової відповідальності судді;
- процесуальний імунітет як такий, що полягає в ускладненій процедурі притягнення судді до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності, а також в особливому порядку проведення окремих слідчих дій.

Найбільш спірним у практиці вітчизняного державного будівництва є питання конституційно-правової відповідальності суддів КСУ. Відповідно до ст. 148 Конституції України КСУ складається з вісімнадцяти суддів, яких призначає Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України (по шість суддів). Суддя КСУ призначається строком на дев'ять років без права бути призначеним повторно.

Відповідно до пунктів 5, 6 ст. 126 КУ суддя звільняється з посади органом, що його обрав або призначив, у разі: (1) закінчення строку призначення; (2) досягнення суддею 65-річного віку; (3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я; (4) порушення суддею вимог щодо несумісності; (5) порушення суддею присяги; (6) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього; (7) припинення його громадянства; (8) визнання його безвісно відсутнім або оголошення

померлим; (9) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням. Повноваження судді припиняються у разі його смерті.

Вказані положення дублюються у ст. 23 Закону України «Про Конституційний Суд України». Процедурні аспекти звільнення з посади судді КСУ визначені розділами X та XI Регламенту цього Суду [9].

Вищенаведені підстави припинення суддівських повноважень можна умовно поділити на дві групи: до першої групи належать об'єктивні перешкоди для подальшого виконання посадових обов'язків судді (пп. 1, 2, 3, 7, 8, 9 п. 5 ст. 126 КУ), обставини ж другої групи безпосередньо пов'язані із допущеними суддею правопорушеннями (пп. 4, 5, 6 п. 5 ст. 126 КУ), а саме: порушення суддею вимог щодо несумісності; порушення суддею присяги; набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього.

Питання про порушення суддею Конституційного Суду України вимог щодо несумісності розглядається за висновком постійної комісії з питань регламенту та етики цього Суду на його засіданні. У разі підтвердження факту порушення суддю попереджають про необхідність звільнення протягом установленого Судом строку з посади, що визначена як посада за сумісництвом. За умови, якщо суддя не виконав попередження КСУ про звільнення з посади за сумісництвом, матеріали щодо нього направляються на розгляд Верховної Ради України у триденний строк від дня закінчення строку попередження (§ 62 Регламенту КСУ).

У разі набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді Конституційного Суду України приймається рішення про припинення його повноважень (§ 64 Регламенту КСУ).

У § 64 Регламенту КСУ визначена еталонна процедура звільнення судді за порушення присяги. Якщо орган, який призначив суддю до цього Суду, ставить питання про порушення цим суддею присяги, Суд проводить перевірку і за висновком постійної комісії з питань регламенту та етики приймає одне з таких рішень:

- про наявність підстав для розгляду Верховною Радою України питання про звільнення з посади судді Конституційного Суду України;
- про відсутність підстав для звільнення з посади судді Конституційного Суду України.

Рішення про наявність або відсутність підстав для звільнення з посади судді КСУ приймається, якщо за нього проголосувало не менш як дванадцять суддів цього Суду. Інформація стосовно рішення КСУ про наявність підстав для звільнення з посади судді Суду направляється на розгляд органу, який призначив вказаного суддю, у триденний строк з дня прийняття рішення.

З точки зору застосування вищенаведених положень, цікавим є аналіз вітчизняних реалій функціонування Конституційного Суду України. Так, донині не було прецедентів притягнення суддів цього Суду до кримінальної відповідальності. Більш складними є питання щодо несумісності посади судді КСУ з іншими видами діяльності та порушення присяги.

Формально у практиці КСУ не було випадків звільнення його суддів за порушення вимог несумісності. Однак не можна не згадати гучний скандал, пов'язаний зі звільненням трьох суддів цього Суду у 2010 р. Хоча формулювання підстави для їх звільнення були іншими, фактично йшлося про вимоги щодо несумісності та моральної невідповідності.

Так, у листопаді 2005 р. з'їзд суддів України призначив до КСУ за своєю квотою Дідьковського А., Мачужак Я. та Домбровського І. При переході на нове місце роботи судді написали заяви про відставку з посад суддів Верховного Суду України. Верховна Рада України, розглядаючи заяви про їх звільнення, за наполяганням тодішнього спікера парламенту Мороза О., ухвалила постанову про звільнення вказаних суддів з формулюванням «у зв'язку з обранням суддями КСУ». Як відомо, п. 5 ст. 126 КУ передбачає вичерпний перелік підстав звільнення суддів з посади, серед яких немає вищезначеної. Дідьковський А., Мачужак Я. та Домбровський І. оскаржили вказану постанову Парламенту до Верховного Суду України, наполягаючи на зміні підстави їхнього звільнення. Справа у тому, що за законодавством про статус суддів, яке діяло на той час, суддя, який має право на відставку, звільняючись, отримував вихідну допомогу у розмірі місячного заробітку за останньою посадою за кожен повний рік роботи на посаді судді, але не менше шестимісячного заробітку (п. 3 ст. 43 Закону України «Про статус суддів» 1992 р. [10]). У листопаді 2009 р. Верховний Суд ухвалив остаточне рішення і зобов'язав Верховну Раду України переглянути свою постанову і привести її у відповідність до Основного Закону. В мотивувальній частині постанови Верховного Суду України вказувалося, що «статус судді та судді у відставці мають правові відмінності між собою, а саме суддя, який реалізував своє право на відставку, не може відправляти судочинство в судах України, зокрема у КСУ». 20 травня 2010 р. Парламент ухвалив постанову на виконання вказаного судового рішення і змінив формулювання звільнення суддів Дідьковського А., Мачужак Я. та Домбровського І. 29 червня 2010 р. народний депутат Забарський В. звернувся до міністра юстиції Лавриновича О. з проханням роз'яснити: чи законно обіймають свої посади троє суддів КСУ, яким змінили підстави звільнення з попередніх місць роботи. Відповідь Міністра юстиції була досить передбачуваною і базувалася на вищенаведеній постанові Верховного Суду України та ч. 5 ст. 43 Закону України «Про статус суддів» 1992 р., згідно якої повторне обрання на посаду судді було підставою для припинення відставки суддів. Тому 9 вересня 2010 р. КСУ прийняв відставку суддів Дідьковського А., Мачужак Я. та Домбровського І. [11; 12].

Оскільки юридичний факт, що не дозволяє перебування на посаді судді КСУ, було встановлено вже після призначення вказаних суддів на їх посади, він міг стати підставою для застосування заходів юридичної відповідальності у вигляді позбавлення відповідного статусу судді органу конституційної юрисдикції. Проте, добровільне зняття із себе повноважень судді КСУ має кваліфікуватися як самостійне усунення невідповідності, що виникла. Одночасно із цим зникає фактична підстава для притягнення судді до юридичної відповідальності у вигляді примусового зняття із посади.

Проблематика звільнення суддів Конституційного Суду України за порушення присяги є ще більш складною. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про Конституційний Суд України» суддя цього Суду при вступі на посаду складає присягу такого змісту: «Урочисто присягаю чесно і сумлінно виконувати високі обов'язки судді КСУ, забезпечувати верховенство Конституції України, захищати конституційний лад держави, конституційні права та свободи людини і громадянина». Присяга складається на урочистому засіданні Верховної Ради України, яке проводиться за участю Президента України, а також Прем'єр-міністра України, Голови Верховного Суду України або осіб, які виконують їх повноваження.

На жаль, законодавство, яке регламентує правовий статус суддів КСУ, не надає сутнісних ознак порушень, які слід кваліфікувати як порушення присяги судді. Зауважимо, спірним є питання про поширення положень п. 2 ст. 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції», в яких роз'яснено види порушень суддівської присяги, на суддів КСУ. З одного боку, на суддів Конституційного Суду України не поширюються повноваження Вищої ради юстиції України, яка вирішує питання щодо внесення клопотання про звільнення суддів судів загальної юрисдикції за порушення присяги. З іншого боку, згідно із ч. 1 ст. 18 Закону України «Про Конституційний Суд України» статус судді цього Суду визначається Конституцією України, цим Законом та законами України про статус суддів. Закон України «Про Вищу раду юстиції», безумовно, є частиною законодавства, яке регламентує статус суддів. Незважаючи на те, що присяга суддів КСУ є текстуально відмінною від присяги, яку складають при вступі на посаду судді судів загальної юрисдикції (за ст. 55 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), її сутність як «одностороннього, індивідуального, публічно-правового, конституційного зобов'язання судді» [13], залишається незмінною. Окрім того, ознаки порушення суддівської присяги, викладені у ч. 2 ст. 32 Закону України «Про Вищу раду юстиції», сформульовані у такий спосіб, що вони можуть бути застосовані до суддів КСУ. Це: (а) вчинення суддею дій, що порочать звання судді і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності судових органів, (б) недотримання суддею вимог та обмежень, встановлених Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», (в) умисне затягування суддею строків розгляду справи понад терміни, встановлені законом, (г) порушення морально-етичних принципів поведінки судді.

У практиці КСУ був лише один випадок звільнення суддів за порушення присяги. Він відбувався не за процедурою, визначеною § 64 Регламенту КСУ, а за ініціативою органу, який призначає суддів, а саме Президента України.

У квітні 2007 р. Президент України Ющенко В. видав Указ № 264/2007 «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України» [14]. Народні депутати оскаржили цей Указ до Конституційного Суду України, який відкрив провадження по справі у формі невідкладного конституційного провадження. Суддею-доповідачем по ній було призначено заступника Голови КСУ Станік С. Після початку розгляду справи деякі судді суду заявляли про тиск на них. 30 квітня, 1 та 10 травня 2007 р. Ющенко В. своїми Указами звільнив трьох суддів цього Суду – Станік С., Іващенко В. та Голову Суду Пшеничного В. – за порушення присяги [15; 16; 17]. 21 травня Ющенко В. звернувся до Голосіївського районного суду м. Києва з позовом про визнання протиправними дій Пшеничного В., Станік С. та Іващенко В. Однак суд відмовив у відкритті провадженні по справі. Більше того, ці події супроводжувалися звинуваченням суддів КСУ в корупційних діях. Пізніше вказані судді оскаржували своє звільнення у судовому порядку, однак ніхто із них більше не працював в КСУ [18]. Приміром, Станік С. після відповідного судового рішення була відновлена на посаді судді КСУ Указом Президента України Януковича В. від 28 квітня 2010 р. Наступного дня, 29 квітня 2010 р., було видано Указ про звільнення Станік С. з цієї посади у зв'язку із заявою про відставку [19]. Формулювання стосовно звільнення суддів Пшеничного В. та Іващенко В. змінив ще Президент Ющенко В. у червні 2007

р., скасувавши свої попередні Укази та відправивши цих осіб у відставку [20].

Оцінюючи вищеописану ситуацію, варто відзначити декілька моментів. По-перше, у даному разі конституційна відповідальність суддів носить яскраво виражене політичне забарвлення, яке межує із тиском на Суд, пов'язаним із розглядом ним конкретної справи. По-друге, Президент України Ющенко В., звільняючи суддів КСУ, керувався пп. 22 ст. 106 Конституції України, яка була змінена під час політичної реформи 2004 р. і діяла на той час. Так, вказана норма надавала Главі держави право призначати на посади та звільняти з посад третину складу Конституційного Суду України. Аналогічне право було надано і Верховній Раді України (пп. 26 ст. 85 КУ). У первинній редакції Основного Закону України, яка є зараз чинною, Парламент та Глава держави уповноважені призначати третину складу КСУ. Відтак, Конституція України, яка діяла після політичної реформи (з січня 2005 р. по вересень 2010 р.), фактично надавала можливість відзиву судді, призначеного по квоті Президента або Верховної Ради України. Утім, існують ще пункт 5 ч. 5 ст. 126 КУ, який передбачає підстави звільнення суддів органом, що їх обрав або призначив, та ст. 149 КУ, яка поширює ці підстави на суддів конституційної юрисдикції.

Як вбачається, на сьогодні в чинному законодавстві України щодо застосування такого заходу конституційно-правової відповідальності суддів КСУ, як звільнення їх з посади у зв'язку із порушенням присяги, невиконання вимог щодо несумісності або набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді існує невизначеність у врегулюванні процедури його реалізації. Конституція України наділяє повноваженням звільнення судді – у тому числі у межах процедури притягнення до юридичної відповідальності – той орган, що його обрав або призначив (аналогічний припис закріплено в ст. 23 Закону України «Про Конституційний Суд України»). При цьому ані Основний Закон держави, ані Закон України «Про Конституційний Суд України» не наділяє сам орган конституційної юрисдикції компетенцією із врегулювання процедури звільнення судді. У свою чергу, Закон чітко окреслює коло питань, що можуть ставати предметом регулювання регламентів, які приймаються Конституційним Судом України: це питання організації його внутрішньої роботи (ч. 3 ст. 3).

Викладене вище дозволяє констатувати невідповідність чинного законодавства України, яким визначається порядок притягнення суддів Конституційного Суду України до юридичної відповідальності, вимозі недвозначності, ясності і чіткості, що є складовою принципу верховенства права. Регламент Конституційного Суду України не може наділяти орган конституційної юрисдикції більш широким обсягом повноважень порівняно із приписами Конституції України. Сьогодні наявна ситуація, коли Регламент фактичною підставою ініціювання питання про притягнення судді до відповідальності у вигляді звільнення з посади називає відповідне рішення самого КСУ, за яке має проголосувати не менш як дванадцять суддів КСУ.

Вважаємо, що вказаний законодавчий припис має тлумачитись виключно у світлі конституційних приписів, а тому слід виходити із такого його розуміння: відповідне рішення КСУ про наявність підстав для притягнення судді КСУ до відповідальності у вигляді звільнення не може сприйматися як обов'язкова передумова для застосування відповідних негативних наслідків. Орган, яким було обрано або при-

значено суддю на посаду, може реалізувати вказане своє повноваження незалежно від того, чи мало місце таке рішення КСУ і чи дійсно за нього віддали свої голоси не менш як 12 суддів КСУ. Проте, це не позбавляє можливості орган конституційної юрисдикції за наявності відповідних підстав розглянути питання про звільнення судді з посади і у разі підтримання такого рішення відповідної кількістю суддів КСУ ініціювати його розгляд перед уповноваженим на звільнення судді органом. У той же час, рішення КСУ щодо наявності підстав для звільнення одного із його суддів не може вважатися юридично обов'язковим для органу, наділеного повноваженнями на його звільнення.

Список літератури:

1. Клеандров М. И. Статус судьи: правовой и смежные компоненты: моногр. / М. И. Клеандров. – М.: Норма, 2008. – 448 с.
2. Тиганов А. И. Юридическая ответственность судей в Российской империи во второй половине XIX- начале XX вв. / А. И. Тиганов // История государства и права. – 2010. – № 22. – С. 19 – 24.
3. Виноградова Л. Про вдосконалення порядку притягнення суддів до цивільно-правової, кримінально-правової, адміністративної відповідальності / Л. Виноградова // Юридична Україна. – 2005. – № 4. – С. 82 – 86.
4. Подкопаев С.В. Дисциплінарна відповідальність суддів: сутність, механізм реалізації: моногр. / С.В. Подкопаев. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 206 с.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010 р. – № 55/1/. – Ст. 1900.
7. Про Вищу раду юстиції: Закон України № 22/98-ВР від 15.01.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 6. – С. 13.
8. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 р. № 422/96 // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
9. Регламент Конституційного Суду України: затв. рішенням КСУ від 5.03.1997 р. / офіц. Сайт КСУ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list.jsessionid=C555AC7568DEEBFE5445A7F172A82FF4?currDir=10711>. – Заголовок з екрану.
10. Про статус суддів: Закон України від 15.12.1992 р., № 2862-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 8. – Ст. 56.
11. Найєм М. Суддівська ненаситність на службі Віктора Януковича / М. Найєм // Українська правда. – від 14 вересня 2010 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/09/14/5382062/>. – Заголовок з екрану.
12. Судьи КСУ ушли в отставку из-за денег, а не политики, – В. Литвин // Юридическая практика. – 10 сентября 2010 г. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.ua/news.php?id=0022899>. – Заголовок з екрану.
13. Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2011 р. № 2-рп/2011 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 23. – С. 30. – Ст. 965.
14. Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України: Указ Президента України № 264/2007 від 2 квітня 2007 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5961.html>. – Заголовок з екрану.
15. Про звільнення С. Станік з посади судді КС України: Указ Президента України від 1 травня 2007 р. № 370/2007 // Офіційний вісник Президента України. – 2007 р. – № 6. – Ст. 101.
16. Про звільнення В. Іващенко з посади судді КС України: Указ Президента України 10.05.2007 № 390/2007 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U390_07.html. – Заголовок з екрану.
17. Про звільнення В. Пшеничного з посади судді КС України: Указ Президента України від 30.04.2007 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2007. – № 6. – Ст. 100.
18. Про звільнення С. Станік з посади судді КС України: Указ Президента України від 29.04.2010 р. № 587/2010 // Офіційний вісник Президента України. – 2010 р. – № 15. – Ст. 556.

19. КС Украины возглавил А.Стрижак [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://top.rbc.ru/politics/10/07/2007/108825.shtml>. – Заголовок с экрана.

20. Ющенко підписав укази про звільнення Іващенко та Пшеничного з посад суддів КС [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://newsru.ua/ukraine/19jun2007/ksa.html>. – Заголовок з екрану.

Овчаренко Е. Н. К вопросу об ответственности судей Конституционного Суда Украины / Е. Н. Овчаренко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2013. – Т. 26 (65). № 2-1. – Ч. 1. – С. 194-202.

В статье рассмотрены вопросы юридической ответственности судей Конституционного Суда Украины. Автором проанализировано состояние законодательного регулирования указанной сферы общественных отношений, определены фактические основания, при установлении которых к судье Конституционного Суда Украины может быть применена такая мера ответственности, как увольнение. Внимание также уделено определению процедуры привлечения судьи к ответственности и правовым основам установления круга лиц, имеющих полномочия принимать в ней участие.

Ключевые слова: юридическая ответственность судей, конституционно-правовая ответственность, увольнение судьи, нарушение присяги судей, нарушение требования о несовместимости.

LEGAL LIABILITY OF THE JUDGES OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE

Ovcharenko O. M.

National University «Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise», Kharkiv, Ukraine

The article comprises research of the questions of legal liability of judges of the Constitutional Court of Ukraine. The author analyzes the legislative regulation of this sphere of social relations and specifies the actual grounds for dismissal of judges of the Constitutional Court of Ukraine that might be used as a measure of their responsibility. Attention is also paid to the description of the process of bringing the judges to responsibility and the legal framework that defines the powers of the state bodies that are involved in it.

In most developed Western countries, where constitutional courts are established, judicial position in such a court is considered the top point of the legal professional career. The judges of the constitutional court are selected from the most experienced professionals with an impeccable reputation and remarkable social and community achievements. To meet this standard, the legislator provides more stringent requirements for age and education of the constitutional jurisdiction judges. In Western democracies, integrity of judges and their commitment to civil society are the established political tradition. Therefore, special procedures for bringing such judges to legal liability are not provided, and precedents of their dismissal are exceptional.

Judicial immunity is manifested in a number of defense mechanisms that are implemented in a certain system of judicial immunity, the main elements of which are:

- Judicial indemnity stands for prohibition of bringing a judge under liability for judicial opinion expressed by him while hearing cases and ruling the decisions that have not been appealed;
- Substantive immunity defines the limits of judicial liability;
- Procedural immunity provides for establishment of complicated procedures of bringing judges to criminal, administrative and disciplinary liability, and in a special manner of investigation of judicial misconduct cases.

Key words: legal liability of judges, constitutional legal responsibility, the judge dismissal, the violation of the incompatibility requirements.

Spisok literatury:

1. Kleandrov M. I. Status sudi: pravovoy i smezhnyie komponentyi: monogr. / M. I. Kleandrov. – М.: Norma, 2008. – 448 s.
2. Tiganov A. I. Yuridicheskaya otvetstvennost sudey v Rossiyskoy imperii vo vtoroy polovine XIX-nachale XX vv. / A. I. Tiganov // Istoriya gosudarstva i prava. – 2010. – № 22. – С. 19 – 24.
3. Vinogradova L. Pro vdoskonalennya poriadku prityagnennya suddiv do tsivilno-pravovoei, kriminalno-pravovoyi, administrativnoyi vidpovidalnosti / L. Vinogradova // Yuridichna Ukrayina. – 2005. – № 4. – С. 82 – 86.
4. Podkopaev S.V. Distsiplinarna vidpovidalnist suddiv: sutnist, mehanizm realizatsiyi: monogr. / S.V. Podkopaev. – H.: VD «INZhEK», 2003. – 206 c.
5. Konstitutsiya Ukrayini vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR // Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. – 1996. – № 30. – St. 141.

6. Pro sudoustriy i status suddiv: Zakon Ukraini vid 07.07.2010 r. № 2453–VI // Ofits. visn. Ukraini. – 2010 r. – № 55/1. – St. 1900.
7. Pro Vischu radu yustitsiyi: Zakon Ukraini № 22/98-VR vid 15.01.1998 r. // Ofits. visn. Ukraini. – 1998. – № 6. – S. 13.
8. Pro Konstitutsiyniy Sud Ukraini: Zakon Ukraini vid 16.10.1996 r. № 422/96 // Vidom. Verhov. Radi Ukraini. – 1996. – № 49. – St. 272.
9. Reglament Konstitutsiynogo Sudu Ukraini: zatv. rishennyam KSU vid 5.03.1997 r. / ofits. Sayt KSU [Elektron. resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list.jsessionid=C555AC7568DEEBFE5445A7F172A82FF4?currDir=10711>. – Zagolovok z ekranu.
10. Pro status suddiv: Zakon Ukraini vid 15.12.1992 r., № 2862–III // Vidom. Verhov. Radi Ukraini. – 1993. – № 8. – St. 56.
11. Nayem M. Suddivska nenasitnist na sluzhbi Viktora Yanukovicha / M. Nayem // Ukrayinska pravda. – vid 14 veresnya 2010 r. [Elektron. resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/09/14/5382062/>. – Zagolovok z ekranu.
12. Sudi KSU ushli v otstavku iz-za deneg, a ne politiki, – V.Litvin // Yuridicheskaya praktika. – 10 sentyabrya 2010 g. [Elektron. resurs]. – Rezhim dostupu: <http://pravo.ua/news.php?id=0022899>. – Zagolovok z ekranu
13. Rishennya Konstitutsiynogo Sudu Ukraini vid 11 bereznya 2011 r. № 2-rp/2011 // Ofits. visn. Ukraini. – 2011. – № 23. – S. 30. – St. 965.
14. Pro dostrokovye pripinennya povnovazhen Verhovnoyi Radi Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukraini № 264/2007 vid 2 kvitnya 2007 r. [Elektron. resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.president.gov.ua/documents/5961.html>. – Zagolovok z ekranu.
15. Pro zvilnennya S. Stanik z posadi suddi KS Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukraini vid 1 travnya 2007 r. № 370/2007 // Ofitsiyniy visnik Prezidenta Ukraini. – 2007 r. – № 6. – St. 101.
16. Pro zvilnennya V. Ivaschenka z posadi suddi KS Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukraini 10.05.2007 № 390/2007 [Elektron. resurs]. – Rezhim dostupu: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/U390_07.html. – Zagolovok z ekranu.
17. Pro zvilnennya V. Pshenichnogo z posadi suddi KS Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukraini vid 30.04.2007 r. // Ofitsiyniy visnik Prezidenta Ukraini. – 2007. – № 6. – St. 100.
18. Pro zvilnennya S. Stanik z posadi suddi KS Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukraini vid 29.04.2010 r. № 587/2010 // Ofitsiyniy visnik Prezidenta Ukraini. – 2010 r. – № 15. – St. 556.
19. KS Ukraini vozglavil A.Strizhak [Elektron. resurs]. – Rezhim dostupu: <http://top.rbc.ru/politics/10/07/2007/108825.shtml>. – Zagolovok s ekranu.
20. Yuschenko pidpisav ukazi pro zvilnennya Ivaschenka ta Pshenichnogo z posad suddiv KS [Elektron. resurs]. – Rezhim dostupu: <http://newsru.ua/ukraine/19jun2007/ksa.html>. – Zagolovok z ekranu.